Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte mõjuvõimu suurendamine kestliku arengu saavutamiseks hariduse kaudu“

(omaalgatuslik arvamus)

(2023/C 100/06)

Raportöör: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Täiskogu otsus	20.1.2022
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
	omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	24.11.2022
Vastuvõtmine täiskogus	15.12.2022
Täiskogu istungjärk nr	574
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	126/1/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub liikmesriike üles uuesti kinnitama COP26-l ([1]) antud lubadust muuta kliimameetmed ja kestlik areng õppekavade keskseks osaks. Oluline on tunnistada vajadust uue tulevikukuvandi loomiseks üheskoos noortega ja uue sotsiaalse kokkuleppe väljatöötamiseks, et haridussektor positiivselt ümber kujundada.

1.2. Komitee rõhutab, et paradigma muutuse saavutamiseks on vaja terviklikku valdkonnaülest lähenemisviisi, mis tagaks koostöö eri sidusrühmade, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel. Noorteorganisatsioonidel ja mitteformaalsel haridusel on oluline roll teadlikkuse suurendamisel kestliku arengu eesmärkidest ja nende elluviimise toetamisel.

1.3. Komitee innustab Euroopa Komisjoni keskenduma Euroopa oskusteaastal 2023 jätkuvalt noorte vajadustele ning siduma selle kestliku arengu ja probleemidega, millega noored muutuvas maailmas silmitsi seisavad.

1.4. Komitee peab kiiduväärseks komisjoni koordineerivat rolli projektide, koolituse, heade tavade vahetamise ja teabevahetuse edendamisel õpetajate vahel, et soodustada kestliku arengu eesmärkide elluviimist haridussektoris. Kuid nii teoreetiline kui ka praktiline haridus kestliku arengu lähenemisviiside ja strateegiate kohta tuleks kujundada kohalikul, riiklikul ja piirkondlikul tasandil ning see peaks tuginema järjepidavatele teadusuuringutele ja selgetele tegevuskavadele, hõlmates järelevalvet, võimaldades pidevat täiustamist ja kogemuste vahetamist.

1.5. Komitee rõhutab sotsiaalse ja kodanikuühiskonna dialoogi olulist rolli, et kaasata kestliku arengu eesmärgid kõigil haridustasemetel, formaalses ja mitteformaalses hariduses ning õpetajahariduses, tagamaks selged pädevusraamistikud, mis võimaldavad konkreetseid õpieesmärke ja hindamismeetodeid.

1.6. Komitee märgib, et igaühel on vaja kliimamuutuste vastu võitlemiseks vajalikke teadmisi, eelkõige säästva tarbimise ja tootmise, vastutustundlike toiduvalikute tegemise ja toidu raiskamise vähendamise ning säästva energia kasutamise kõigi aspektide kohta. Laste haridust tuleks toetada vanemate elukestva õppe ja kodanikuhariduse teel. Lisaks tuleks edendada kõigile suunatud teavitustegevust, sealhulgas toetades selles küsimuses noorte juhitavaid organisatsioone.

([1]) Kaaseesistujate järeldused COP26 haridus- ja keskkonnaministrite tippkohtumisel „Learn for our Planet. Act for the climate“.

1.7. Komitee nõuab ELi investeeringute paremat seotust kestliku arengu alase haridusega, kasutades selliseid ELi vahendeid nagu taaste- ja vastupidavusrahastu, programmid „Erasmus+“ ja „Horisont“, Euroopa Regionaalarengu Fond ja Euroopa Sotsiaalfond+.

1.8. Komitee kutsub kõiki liikmesriike üles pakkuma kestlikke ja kvaliteetseid avaliku sektori investeeringuid, et tagada kestliku arengu eesmärkide lõimimine riiklikku haridusse mitte ainult teoorias, vaid ka praktikas, töötades välja põhjalikud õppekavad, et õpetada kriitiliselt mõtlema ja teadlikult otsustama.

1.9. Komitee kutsub liikmesriike üles õpetajaid tõhusalt toetama, et muuta õpetajaamet atraktiivsemaks. Ajal mil Euroopas valitseb suur õpetajate puudus, tuleb kestlikkust toetavas hariduses väärtustada õpetajaid, tagades neile inimväärse töötasu ja head töötingimused. Haridussüsteemi ümberkujundamiseks on oluline tagada õpetajate kvaliteetne esmane ja pidev koolitus, võrdsed võimalused ja kaasamine haridus- ja koolitussüsteemidesse ning innovatiivne töökorraldus koolides.

1.10. Komitee kutsub üles asetama noored haridus- ja õppeprotsessi keskmesse. Selle saavutamiseks tuleks vähendada õpetajaametiga seotud bürokraatiat ning keskenduda uuenduslikule pedagoogikale ja tihedale koostööle õpilastega. Sellega seoses on oluline valmistada kõiki õpetajaid ette uue tehnoloogia tõhusaks kasutamiseks ja uuteks õpikeskkondadeks nii õppekava kui ka oma elu puhul. Oleks hea hinnata, kas spetsiaalse veebiplatvormi või tulemustabeli väljatöötamine parimate tavade vahetamiseks oleks teostatav.

1.11. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles töötama selle nimel, et võtta kooskõlas kestliku arengu alase haridusega kasutusele vaesuse ja haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamise Euroopa näitaja, võitlemaks ebavõrdsuse vastu. Selle võiks välja töötada paralleelselt ülemaailmse näitajaga.

2. **Taust ja kontekst**

2.1. *Vajadus kestliku arengu järele*

2.1.1. Kõigi tasandite poliitikud, otsusetegijad ja sidusrühmad peavad tunnistama, et laiaulatuslik üleminek fossiilkütustel põhinevalt ja ressursimahukalt lineaarmajanduselt kliimaneutraalsele ringmajandusele on väga vajalik, kuid mõjutab pöördeliselt kodanike, eelkõige noorte ja tulevaste põlvkondade elu ja tulevikuplaane.

2.1.2. Venemaa sõda Ukraina vastu on toonud esile ka Euroopa mittekestliku sõltuvuse fossiilenergiast ja asetanud rohepöörde uude geopoliitilisesse konteksti. Meie sõltuvuse vähendamiseks on CO_2 heite vähendamise kiirendamine vältimatu ja vajalikum kui kunagi varem. Praeguste ja tulevaste probleemide valguses sillutavad kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, selle 17 kestliku arengu eesmärki ning lubadus mitte kedagi ja mitte ühtegi piirkonda kõrvale jätta ainulaadse tee heaolumajanduse, parema taastumise ning õiglasema, ausama, kaasavama, kestlikuma ja vastupanuvõimelisema maailma saavutamisele.

2.1.3. Lähitulevikus peaks EL näitama eeskuju, rajades majanduslikult kestliku tee rohepöörde ja sotsiaalselt õiglase ülemineku suunas. Selle saavutamiseks kutsub komitee liikmesriike ja ELi institutsioone üles suurendama noorte mõjuvõimu ning kaasama nad otsuste tegemisse, kohandama haridust ja tööhõivet ning mobiliseerima noori veelgi arvukamalt. *Ülemaailmne noorte tegevuskava aastaks 2000 ja järgnevateks aastateks* ([2]) võeti ÜRO Peaassambleel vastu 1995. aastal ning selle kohaselt on kõigi riikide noored nii peamine arengualane inimressurss kui ka sotsiaalsete muutuste, majandusarengu ja tehnoloogilise innovatsiooni oluline tegur. Komitee juhib tähelepanu sellele, et noored on tulevased juhid. Neid tuleb toetada juurdepääsul progressiivsele innovatsioonile ning täielikult kaasata poliitikakujundamisse, et edendada kestlikku arengut.

2.1.4. Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on analüüsida, kas ja kuidas on kestliku arengu eesmärgid lõimitud liikmesriikide õppekavadesse ning uurida, kas asjaomaste liikmesriikide lähenemisviisi saab pidada teadmisi ümberkujundavaks hariduseks, millega edendatakse kestlikku arengut ([3]). Lisaks esitatakse arvamuses soovitused Euroopa Komisjonile ja liikmesriikidele selle kohta, kuidas edendada võimalusi ja lahendada probleeme noortepoliitika edasiarendamisel, tagades samal ajal, et kestlikku arengut toetavat haridust süvalaiendatakse juba varakult.

([2]) ÜRO, ülemaailmne noorte tegevuskava.

([3]) Kasutusel on mitmesuguseid mõisteid – arvamuses viidatakse teadmisi ümberkujundavale haridusele, millega edendatakse kestlikku arengut. Samas kasutatakse praeguses kontekstis vaheldumisi kestlikku arengut toetava hariduse ja keskkonnasäästlikkusalase hariduse mõisteid. Vt ka lisas esitatud sõnastik.

2.2. *Poliitikamaastik*

2.2.1. 2015. aastal võttis ÜRO vastu kestliku arengu eesmärgid, mis on kogu maailmale mõeldud kaugelevaatav tegevuskava ühiseks tegutsemiseks keskkonnaseisundi halvenemise ning sotsiaalse ja majandusliku arenguga seotud probleemide vallas. 17 kestliku arengu eesmärki ja 169 nendega seotud sihti, mis tuleb saavutada 2030. aastaks, asetavad hariduse nende eesmärkide elluviimise keskmesse. Haridus on inimõigus ja haridus (sealhulgas kestlikkust toetav haridus) peaks olema kõigile kättesaadav. Kuid vastavalt UNESCO aruandele kestliku arengu eesmärkide elluviimise kohta ei ole riiklik haridus kõigile tasuta ja sageli ka mitte kaasav. Seetõttu on kestliku arengu eesmärgi 4.7 elluviimine osutunud keeruliseks. Lisaks ei ole paljud riigid endiselt täielikult pühendunud sellele, et muuta kliimameetmed õppekavade põhikomponendiks ([4]).

2.2.2. Kestliku arengu eesmärgis 4.7 on määratletud, et 2030. aastaks peavad allakirjutanud tagama, et „kõik õppijad omandavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud kestliku arengu toetamiseks, pakkudes muu hulgas teadmisi kestlikust arengust ja kestlikust eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdõiguslikkusest, rahu ja vägivallatu kultuuri edendamisest, maailmakodanikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast kestliku arengu saavutamisel.“ Komitee arvamus „ELi strateegia keskkonnahoidlike oskuste ja pädevuste edendamiseks kõigi jaoks“ ([5]) on selle soovitusega kooskõlas.

2.2.3. Viimastel aastatel on ELi poliitika üha enam keskendunud keskkonnasäästlikkusele. 2019. aastal käivitatud Euroopa roheline kokkulepe ([6]) on Euroopa Komisjoni kava muuta ELi majandus kestlikuks, peegeldades Euroopa eesmärki saada 2050. aastaks esimeseks kliimaneutraalseks maailmajaoks.

2.2.4. Osana oma kavast, mille kohaselt aitavad haridus ja koolitus kaasa rohepöördele, soovitas Euroopa Komisjon mitmeid algatusi: esiteks kliimaalast haridust edendava koalitsiooni käivitamine, ([7]) teiseks hiljuti vastuvõetud nõukogu järeldused, mis käsitlevad noorte kui muutuste elluviijate tõhusamat kaasamist keskkonna kaitseks, ([8]) ning nõukogu soovitus rohepööret ja kestlikku arengut toetava õppe kohta ([9]). Kolmandaks kliimamuutusi ja kestlikku arengut käsitleva Euroopa pädevusraamistiku väljatöötamine ([10]).

2.2.5. Hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu rõhutas 4.–5. aprillil 2022 spordi olulist rolli kestliku keskkonda toetavas hariduses ning soovitas leida „viise, kuidas edendada kestliku arengu alast haridust ning spordiklubide, spordiliitude ja muude spordivaldkonna sidusrühmade keskkonna- ja kodanikuvastutuse kujundamist“ ([11]).

2.2.6. Euroopa noorteaasta 2022 eesmärk on samuti edendada rohe- ja digipöördega kaasnevaid uusi võimalusi. Need üleminekud peaksid olema kaasavad ja nende raames tuleks pöörata tähelepanu vähemate võimalustega noorte ja haavatavate noorterühmade integreerimisele. Komitee innustab Euroopa Komisjoni keskenduma Euroopa oskusteaastal 2023 jätkuvalt noorte vajadustele ning siduma selle kestliku arengu ja probleemidega, millega noored muutuvas maailmas silmitsi seisavad.

([4]) UNESCO ülemaailmne haridusseire aruanne, 2021/2: Non-state actors in education: who chooses? who loses?.

([5]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi strateegia keskkonnahoidlike oskuste ja pädevuste edendamiseks kõigi jaoks“ (omaalgatuslik arvamus) (ELT C 56, 16.2.2021, lk 1).

([6]) Euroopa roheline kokkulepe.

([7]) Euroopa Komisjon, kliimaalast haridust edendav koalitsioon.

([8]) Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused „Noorte kui muutuste elluviijate tõhusam kaasamine keskkonna kaitseks“ (ELT C 159, 12.4.2022, lk 9).

([9]) Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus rohepööret ja kestlikku arengut toetava õppe kohta (ELT C 243, 27.6.2022, lk 1).

([10]) Bianchi, G., Pisiotis, U. ja Cabrera Giraldez, M., „Greencomp: Euroopa kestlikkusalaste pädevuste raamistik“, Punie, Y. ja Bacigalupo, M. toimetaja(d), EUR 30955 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luksemburg, 2022, ISBN 978–92–76–46485–3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

([11]) Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused teemal „Sport ja kehaline aktiivsus – paljutõotav hoob käitumise muutmiseks kestliku arengu nimel“ (ELT C 170, 25.4.2022, lk 1).

2.2.7. Oluline on siduda ELi investeeringud paremini kestliku arengu alase haridusega, kasutades selliseid ELi vahendeid nagu taaste- ja vastupidavusrahastu, programmid „Erasmus+“ ja „Horisont“, Euroopa Regionaalarengu Fond ja Euroopa Sotsiaalfond+. Elurikkuse vähenemise, saaste ja kliimamuutuste vastu võitlemine on „Erasmus+“ uue programmi (2021–2027) üks neljast peamisest prioriteedist kaasatuse ja mitmekesisuse, digipöörde ja demokraatlikus elus osalemise kõrval. Komiteel on heameel, et CO_2 jalajälje vähendamiseks edendatakse Erasmuse programmi kaudu ka veebipõhist õpirännet.

3. **Noored, haridus ja kestlik areng**

3.1. Noorte ümber- ja täiendusõppes tuleb arvesse võtta oskuste arendamise tähtsust kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise ning ringmajanduse valdkonnas. Sotsiaalpartneritel (tööandjate organisatsioonid ja töötajate ametiühingud) ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on oluline roll ametiprofiilide ja kutsestandardite määratlemisel ning kestlikkuse aspektide integreerimisel töökohapõhisesse õppesse ja töötajate koolitusse. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond aitavad noortel kohaneda üleminekul koolist tööle kestlikku arengut hõlmaval viisil. Sotsiaalse ja kodanikuühiskonna dialoogi roll on väga oluline ning seda tuleb tugevdada.

3.2. Noored vajavad digitaalset ja sotsiaalset kaasatust, kvaliteetset haridust ja koolitust, stabiilset töökohta, häid töötingimusi, taskukohast eluaset ning tuge igapäevases võitluses kliimamuutuste vastu. Vaja on rohkem teadusuuringuid ja andmeid kliimamuutuste mõju kohta riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil koos oskuste ja töökohtade prognoosimisega. Kuigi Euroopas ja teistel kontinentidel on suur toidukriis, peavad noored õppima tundma kestliku tarbimise ja tootmise, toidu raiskamise vähendamise ja vastutustundlike toiduvalikute tegemise kõiki aspekte.

3.3. Ebavõrdsuse vähendamiseks tuleks kooskõlas kestliku arengu alase haridusega võtta kasutusele vaesuse ja haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamise Euroopa näitaja. Maapiirkondade rahvastikukaol, mis tuleneb tööväljavaadete puudumisest ja ebapiisavatest haridusvõimalustest, on kahjulik mõju noortele peredele. Haridussüsteemist varakult lahkumine on linna- ja maapiirkondades probleem, mistõttu peab tööturu ja õiglase majanduskasvuga seotud poliitika olema tõhus, et vähendada NEET-noorte arvu ([12]).

3.4. Kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku ([13]) tulemuslik rakendamine ning Euroopa praktika kvaliteediraamistiku tõhustamine on kestliku arengu alase hariduse seisukohast väga oluline.

3.5. Komitee leiab nende küsimuste ulatust, keerukust ja vahetut iseloomu silmas pidades, et EL ja liikmesriigid peavad tegema aktiivsemaid ja paremini kooskõlastatud jõupingutusi, sealhulgas kestlikkust toetava hariduse parandamisel, mis on praegu kriitilise tähtsusega. See hõlmab ka haridust säästva energia kasutamise kohta. ELi ja liikmesriikide hariduspoliitikat tuleb pidevalt jälgida ja kaardistada ning riikide ja organisatsioonide vahel tuleb vahetada häid tavasid. Kestliku arengu alase hariduse keskmes on humanistlikud väärtused, mis keskenduvad teadmiste omandamisele ja tasakaalustatud praktiliste lahenduste loomisele keskkonnaalaseid ja sotsiaalseid tagajärgi arvesse võttes.

3.6. Õpetajatel ja lapsevanematel on kestlikku keskkonda toetavas hariduses oluline roll. Õpetajaid ja koolitajaid tuleb toetada, tagades neile kvaliteetse kestlikkuse alase esmase ja pideva kutsealase koolituse. Komitee arvamuses „ELi strateegia keskkonnahoidlike oskuste ja pädevuste edendamiseks kõigi jaoks“ ([14]) rõhutati, et kõik vajavad kliimamuutuste vastu võitlemiseks vajalikke teadmisi. Lapsevanemate elukestev õpe ja kodanikuharidus on väga olulised ning neid tuleks tugevdada kõigile suunatud teavitustegevuse kaudu, sealhulgas toetades selles küsimuses noorteorganisatsioone.

([12]) NEET-noor tähistab noort, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel ning viitab mittetöötavale, haridust või kutset mitteomandavale isikule.

([13]) Nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitus kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta (ELT C 153, 2.5.2018, lk 1).

([14]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi strateegia keskkonnahoidlike oskuste ja pädevuste edendamiseks kõigi jaoks“ (omaalgatuslik arvamus) (ELT C 56, 16.2.2021, lk 1).

3.7. Komitee kutsub liikmesriike üles õpetajaid tõhusalt toetama, et muuta õpetajaamet atraktiivsemaks. Ajal mil Euroopas valitseb suur õpetajate puudus, tuleb kestlikkust toetavas hariduses õpetajaid väärtustada, tagades neile inimväärse töötasu ja head töötingimused. Haridussüsteemi ümberkujundamiseks on oluline tagada õpetajate kvaliteetne esmane ja pidev koolitus, võrdsed võimalused ja kaasamine haridus- ja koolitussüsteemidesse ning innovatiivne töökorraldus koolides, luues rahu ja turvalisuse kultuuri. Noorte mõjuvõimu suurendamine kestliku arengu saavutamiseks hariduse kaudu nõuab võimekaid spetsialiste, kellel on mitmekesised ja jõulised vahendid. Vilunud õpetajad teavad, kuidas kasutada oma igapäevatöös kõige paremini Pariisi deklaratsiooni ([15]) ning Osnabrücki deklaratsiooni kutsehariduse kohta, ([16]) millega edendatakse kodanikuaktiivsust ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiseid väärtusi hariduses.

3.8. Euroopa noored on hindamatu inimkapital ja uuenduslike ideede allikas koos oma loomingulise kujutlusvõime, entusiasmi ja energiaga ning neil on suurim roll kestliku arengu edendamisel ELi liikmesriikides praegu ja lähitulevikus. Sellega seoses on ELi liikmesriikidel suur kasutamata tegutsemispotentsiaal. Noorteorganisatsioonidel ja mitteformaalsel haridusel on oluline roll kestliku hariduse ja õppimise toetamisel.

3.9. Komitee kutsub üles asetama noored haridus- ja õppeprotsessi keskmesse. Seda on võimalik saavutada, vähendades õpetajaametiga seotud bürokraatiat, keskendudes uuenduslikule pedagoogikale ja tihedale suhtlusele õpilastega ning valmistades kõiki õpetajaid ette uue tehnoloogia kasutamiseks ja uuteks õpikeskkondadeks nii õppekava kui ka oma elu puhul. Teadmisi ümberkujundav haridus nõuab teadmisi ümberkujundavaid õpetajaid, oskusi ja kodanikke. Õpetajatel ja koolitajatel on vaja piisavalt aega, ruumi ja vahendeid, et rakendada keskkonnasäästlikkusalase hariduse puhul praktilist ja valdkonnaülest lähenemisviisi, toetudes sidusrühmade tõhusale meeskonnatööle. Tegemist on valdkonnaülese teemaga, mis hõlmab kõiki hariduse ja kutseõppe valdkondi interdistsiplinaarses pedagoogilises lähenemisviisis.

3.10. Komitee märgib rahuloluga, et noored juba aitavad kaasa oma riigi kestlikule arengule ja rahvusvaheliste kliimaeesmärkide saavutamisele keskkonnasõbralikus vaimus ning lisaks ühinevad nad aktiivselt noorteliikumiste rahvusvaheliste võrgustikega, mille eesmärk on kaitsta loodust ja võidelda kliimamuutuste vastu. Peale selle tuleb meil kohandada kõiki haridussüsteeme, et tagada teadmisi ümberkujundava hariduse pakkumine, mis võimaldab arvukamatel noortel suunata oma jõupingutused meile vajalike murranguliste muutuste saavutamisele. Valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) hiljutise aruande kohaselt on teadmisi ümberkujundav õppimine väga oluline, sest see aitab kaasa nii ühisele teadlikkusele kui ka ühistegevusele ([17]).

4. **Kestlikku arengut tuleb käsitada pideva ja tervikliku õppeprotsessina**

4.1. Oluline on jõuda arusaamisele, et riigi ja ühiskonna kestlik areng ei saa toimuda ilma pideva õppimiseta ning uute kogemuste omandamise ja mõistmiseta. Sellega seoses tuleb kestlikku arengut käsitada pideva protsessina, mille kaudu peab ühiskond õppima elama keskkonna, majanduse ja ühiskonna seisukohast kestlikumalt. Tänu teabele juurdepääsu pakkumisele, suuremale teadlikkusele, kuid mis veelgi olulisem, tänu inimeste paremale suutlikkusele innovatsiooni ja lahendusi ellu viia, on kestlikkust toetav haridus väga oluline, kui soovime oma elu- ja tööviisi ümber kujundada. Selleks et harida noori teadlikult tegelema kõige keerukamate kestliku arengu probleemidega, millega kogukonnad ja riigid silmitsi seisavad, on vaja välja töötada põhjalikud õppekavad, et õpetada kriitiliselt mõtlema ja teadlikult otsustama.

4.2. Euroopa Komisjoni korraldatud analüüsid ja uuringud, mis viidi läbi eesmärgiga valmistada ette nõukogu soovitus keskkonnasäästlikkusealase õppe kohta, osutavad, et ainult 13 liikmesriigil on selge kestlikku arengut toetava hariduse või keskkonnasäästlikkusalase hariduse määratlus. On kahetsusväärne, et mõnes liikmesriigis ei kohaldata mõistet „kestlikku arengut toetav haridus“ ja kestliku arengu eesmärki 4.7, kuigi seda tunnustatakse kestliku arengu eesmärgi 4 (kvaliteetne

([15]) Deklaratsioon kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu, Eurydice.

([16]) Osnabrücki deklaratsioon taastumist võimaldava ja digitaalsele ning rohemajandusele õiglast üleminekut toetava kutsehariduse ja-õppe kohta, osnabrueck_declaration_eu2020.pdf.

([17]) IPCC kuues hindamisaruanne, III töörühma aruanne: „Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change“, lk 2871.

haridus) lahutamatu osana ja kõigi muude kestliku arengu eesmärkide peamise soodustava tegurina. Analüüsitud riigiaruannetes ei uuritud konkreetselt rahastamist. Kuid kestlikku arengut toetava haridusega seotud lubaduste andmist alustanud Itaalia märkis selgelt, et rahastamise puudumine on üks peamisi põhjuseid, miks kestlikku arengut toetava hariduse rakendamine on peatunud. Kui valitsused on sunnitud majandus-, energia- ja elukallidusega seotud kriiside tõttu kärpeid tegema, puudutab see alati haridust, nagu ka teisi sotsiaalvaldkondi. Investeeringute vähesus toob süsteemides kaasa erisugused erastamisvormid ja ebakõla, mistõttu väheneb võrdsus ning pedagoogiline ja akadeemiline vabadus.

4.3. Mõtteainet pakub samuti küsimus, kas kestlikku arengut toetava hariduse edukaks rakendamiseks on vaja tsentraliseeritud ülalt alla strateegiat või määravad selle edu muud tegurid. Taanis ja Madalmaades puudub riiklik kestlikku arengut toetava hariduse strateegia, kuid nende koolides tegeletakse selle teemaga aktiivselt. Soomes on riiklik strateegia, kuid seal on väljendanud muret, et kestlikku arengut toetav haridus on koolide lõikes killustunud. Itaalia on juba lisanud kestlikku arengut toetava hariduse riiklikku õppekavva, kuid piirkondlikul tasandil rakendamisega esineb seal probleeme. Prantsusmaa on välja töötanud riikliku strateegia, mida korraldavad kohalikud haridusasutused ja mida rakendatakse kõigis koolides riikliku õppekava ja pedagoogiliste projektide kaudu. Sel viisil on kaasatud kõik tasandid, mis omakorda tagavad strateegia edu.

4.4. Üks olulisemaid küsimusi on kestlikku arengut toetava hariduse prioriteediks seadmine. OECD avaldas koostöös Euroopa Komisjoniga hiljuti uuringu, ([18]) milles kaardistati noorte keskkonnasäästlikkusalane pädevus kõigis ELi ja OECD riikides. Selline uus lähenemisviis uuringutele ja hindamistele võiks anda õige signaali kestlikku arengut toetava hariduse prioriteediks seadmise kohta liikmesriikides. Lisaks oleks kasulik uurida põhjalikumalt seoseid ÜRO kestlikku arengut toetava hariduse edendamise meetmete ja OECD meetmete vahel, et aidata kaasa hariduspoliitika arendamisele PISA kaudu ning tuvastada, kas selles, kuidas need kaks meetmekogumit haridussüsteemi kujundavad, esineb asümmeetriat.

4.5. Üks võimalik takistus on kestlikku arengut toetava hariduse rakendamine föderaalsüsteemiga riikides. Riiklikest aruannetest nähtub, et asjakohase föderaalministeeriumi ja piirkondlike omavalitsuste vaheline kooskõlastatuse tase on liikmesriikide lõikes erinev – Saksamaal on sellega raskusi, samal ajal kui Austrial on kooskõlastamist reguleeriv võrgustik. Austria föderaalvalitsuse kaasatus alt üles suunatud algatustesse on näide, mida teised riigid võiksid järgida.

4.6. On oluline, et praegune ja tulevane ühiskond hindaks, mõtleks ja määratleks hariduse ümber kestliku hariduse ja õppimise seisukohast – eelkoolist ülikoolini ja sealt edasi nii, et see hõlmaks lõppkokkuvõttes kestlikkusega seotud põhimõtteid, teadmisi, oskusi, veendumusi ja väärtusi kõigis kolmes valdkonnas, milleks on ökoloogia, ühiskond ja majandus. Selline protsess peaks olema ülemaailmne ja interdistsiplinaarne ning hõlmama rohujuuretasandi algatusi ja üldsust ning seda peaksid toetama valitsusasutused. Igas riigis tuleb rakendamisel siiski võtta arvesse kohalikke olusid ja spetsiifilisi kultuurilisi iseärasusi.

4.7. Kestlikku arengut toetav haridus peaks levitama teadmisi keskkonna ja selle seisundi kohta ning näitama olemasolevaid võimalusi majanduse kohandamiseks viisil, mis motiveerib seadma esikohale inimeste ja planeedi heaolu, edendades samal ajal põlvkondadevahelist võrdsust ja kaitstes looduskeskkonda. Selline kohandatud majandus peaks omistama suuremat tähtsust keskkonnasõbralikele juhtimismeetoditele, pakkuma võimalusi loodus- ja kultuuriväärtuste hooliva väärtustamise toetamiseks ning juhinduma väärtustest, mis põhinevad ökoloogilisel eetikal keskkonna säilitamiseks praeguste ja tulevaste põlvkondade jaoks ning loodusvarade kestlikul kasutamisel.

4.8. Kestlikku arengut toetav teadmisi ümberkujundav haridus peaks

— põhinema kestliku arengu aluseks olevatel põhimõtetel ja väärtustel;

([18]) Borgonovi, F. ja teised, „Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries", 2022, OECD sotsiaal-, tööhõive- ja rändevaldkonda käsitlevad töödokumendid, nr 274, OECD Publishing, Pariis. Borgonovi, F. ja teised, „The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet", 2022, OECD sotsiaal-, tööhõive- ja rändevaldkonda käsitlevad töödokumendid, nr 275, OECD Publishing, Pariis. Dokumendid valmistati ette OECD tulevase 2023. aasta oskuste ülevaate taustamaterjalina.

— hõlmama kõiki kolme kestliku arengu valdkonda: keskkond, ühiskond ja majandus;

— stimuleerima elukestvat ja elu kõiki aspekte hõlmavat õpet, mis edendab kestlikku, lugupidavat, vastutustundlikku, ennetavalt toimivat ja kriitiliselt mõtlevat ühiskonda;

— seisma hariduse eest, mis on kvaliteetne ja terviklik oma lähenemisviisides ning mida toetatakse aktiivselt;

— edendama õigustel põhinevat kättesaadavat haridust, mis on lugupidav, kaasav ja väärtustab mitmekesisust;

— mõtlema globaalselt, kuid keskenduma ka kohalikele küsimustele ja kultuurilistele iseärasustele;

— hõlmama formaalset, mitteformaalset ja informaalset haridust;

— võtma arvesse kestliku arengu kontseptsiooni arenevat olemust.

4.9. Ei ole olemas kestlikkust toetava ja teadmisi ümberkujundava hariduse universaalset mudelit, mistõttu peab iga riik asjakohaste sotsiaalpartnerite, organiseeritud kodanikuühiskonna ja muude sidusrühmade, sealhulgas noorteorganisatsioonide tõhusa kaasamise teel kindlaks määrama oma prioriteedid ja meetmed kestliku arengu ja hariduse valdkonnas. Koolide ühisel juhtimisel ja kodanikuharidusel on keskne roll, et kujundada koolid kestlikkusalase hariduse kandjateks. Kindlaks tuleks määrata eesmärgid, peamised tegevussuunad ja mehhanismid, võttes arvesse kohalikke keskkonna-, sotsiaal- ja majandustingimusi ning kultuurilisi iseärasusi.

4.10. Kestlikku arengut toetava haridussüsteemi loomine hõlmab üleminekut traditsiooniliselt hariduselt kestlikkusele suunatud haridusmudelile, mis peaks põhinema ulatuslikel valdkonnaülestel teadmistel, mida iseloomustab ühiskonna, majanduse ja keskkonna arengu integreeritud käsitlemine. Selline haridus peaks hõlmama koostööd formaalse (koolid, ülikoolid, täiendõppeasutused), mitteformaalse (koolituskeskuste loomine, seminarid ja ümarlauad, meedia kasutamine jne) ja informaalse hariduse (vastastikune õpe ürituste, noortevahetuse, noorte juhitud projektide kaudu jne) tasandil. Haridus- ja koolitusprogrammid, mis hõlmavad keskkonnasäästlikkusalast haridust, peavad olema kättesaadavad ja kaasavad. Valitsused peavad juba varakult arvesse võtma ebasoodsatest oludest pärit noorte tegelikku olukorda ja tagama, et nad leiavad viise selliste rühmade kaasamiseks.

Brüssel, 15. detsember 2022

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG